Maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle 21.9.2018

VNS 2/2018 vp Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko

Tietohallintojohtaja Antti Vertanen ja erityisasiantuntija Kari-Pekka Karlsson, MMM

Kaikki tieto, jonka yhtenä ominaisuutena on sijainti, on paikkatietoa.

Merkittävä osa yhteiskunnan toiminnoista perustuu suurelta osin paikkatietovarantojen, paikannuksen ja niihin liittyvien palveluiden hyödyntämiseen. Esimerkkejä ovat turvallisuussektori, aluesuunnittelu, rakentaminen, energiasektori, metsätalous, liikenne ja logistiikka jne. Tuo riippuvuus kasvaa tulevaisuudessa tekoälyn ja automaation lisääntyessä eri toimialoilla. Esimerkiksi autonominen liikenne ja siihen perustuva tavaralogistiikka eivät voi toteutua Suomen olosuhteissa ilman tarkkoja, ajantasaisia ja kattavia paikkatietoaineistoja sekä luotettavaa, tarkkaa paikannuspalvelua.

Paljon paikkatietoja hyödyntäviä osa-alueita ovat sisäinen turvallisuus ja maanpuolustus. Niiden kohdalla paikkatietojen laadun ja käytettävyyden merkitys kasvaa jatkuvasti muun muassa teknisen kehityksen ja toimipisteverkon harventumisen myötä. Lisäksi ilmaston lämpeneminen lisää suurten luonnononnettomuuksien uhkaa. Siksikin on tärkeää mahdollistaa turvallisuusviranomaisille kaikissa olosuhteissa yhteisiin ajantasaisiin paikkatietoaineistoihin perustuvat tilannekuvat.

Paikkatietopoliittisen selonteon keskeisiä tavoitteita on varmistaa Suomen paikkatietovarantojen ja niiden jakeluun tarvittavien palveluiden yhteiskäyttöisyys, saatavuus ja tarpeiden mukainen, riittävä laatu.

Alla kuvausta siitä miten Paikkatietopoliittisen selonteon toimenpiteet auttavat kehittämään paikkatietojen hyötykäyttöä.

Paikkatietopoliittisen selonteon visio on:

Suomessa on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi.

Vision saavuttamisen edistämiseksi valittiin seitsemän toimenpidettä, jotka toteuttamalla otetaan pitkä harppaus kohti vision tavoitetilaa:

- Varmistetaan laadukkaat osoitetiedot
- Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön
- Tehdään turvallisuusviranomaisille yhteinen paikkatietoalusta
- Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä
- Tehostetaan yhteistyötä uudella yhteistyöelimellä
- Lisätään osaamista ja tietämystä paikkatiedoista
- Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

Kaikkien toimenpiteiden toteuttamiset vaikuttavat positiivisesti yhteiskunnan toimintaan, esimerkiksi parantamalla kokonaisturvallisuutta ja tiedolla johtamisen sekä liikenteen ja logistiikan uudistumisen edellytyksiä, vähentämällä päällekkäistä työtä sekä tehostamalla ja laajentamalla yritysten toimintaedellytyksiä muun muassa digitaalisten tietovarantojen parantuneen käyttökelpoisuuden avulla.

Varmistetaan laadukkaat osoitetiedot

Osoitetietojen ja osoitetietoprosessin kuntoon saattaminen on turvallisuuden ja yhteiskunnan toiminnan ja kannalta tärkeää. Osoitetietojen täydentäminen esim. rakennuksien sisäänkäyntien osoitetiedoilla ja sisäänkäyntien saavutettavuustiedoilla (esimerkiksi väylän kantavuus, leveys ja korkeus) on hyvin tärkeää meille kaikille esimerkiksi siten, että turvallisuusviranomaiset voivat löytää kohteeseen nopeinta tietä.

Toimenpide mahdollistaa myös uutta logistista toimintaympäristöä, jossa autonomiset laitteet navigoivat kohteisiin.

Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön.

Toimenpiteessä tavoitellaan Maanmittauslaitoksen ylläpitämän FinnRef-paikannuskorjauspalvelun avaamista kaikille. Luotettava ja tarkka paikannuspalvelu on tärkeää turvallisuusviranomaisille. Lisäksi se on tärkeää esimerkiksi autonomisen liikenteen mahdollistamiseksi. Tarkan, luotettavan paikannuspalvelun mahdollisimman laaja käyttöönotto yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden vaatimukset huomioiden pitää suunnitella ja toteuttaa.

Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

Monet eri viranomaiset ja yritykset tarvitsevat käyttöönsä viranomaisten toiminnoissa syntyviä paikkatietoaineistoja. Siksi niiden pitää olla mahdollisimman suurelta osin yhtenäisiä ja yhteensopivia. Paikkatietojen yhteiskäyttöisyyden parantaminen tehostaa ja mahdollistaa niiden käyttöä (tiedoista saadaan useimmiten eniten hyötyjä, kun niitä voidaan yhdistellä toisiin tietoihin). Tätä edistetään velvoittamalla julkishallinnon toimijat tuottamaan, ylläpitämään ja jakelemaan vastuullaan olevat paikkatiedot säädösten, standardien ja julkisen hallinnon suositusten mukaisina sekä yhteisesti sovitulla tavalla mallinnettuina ja luokiteltuina.

- Kaikkea ympäristöä, niin rakennettua kuin rakentamatonta, kuvaava tietoa aletaan kerätä kolmiulotteisena paikkatietona (3D). Siksi juuri nyt on aika yhdessä sopia 3D-tietojen mallintamisesta yhtenäisesti standardien mukaisesti ja varmistaa tietojen yhteiskäyttöisyys.

Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä

Alustatalouden ja palvelukeskeisen tietojen käytön maailmassa pyritään erilaisten toimijoiden monipuolisen yhteistyön parantamiseen. Toteutuessaan se vähentää päällekkäistä työtä, tehostaa tietojen yhteiskäyttöä ja parantaa edellytyksiä innovaatioille yritysten toimintamahdollisuuksia parantamalla.

Edellä mainittujen ohella selonteon muut toimenpiteet edistävät monin eri tavoin paikkatietojen hyötykäyttöä. Kaikkia selonteon toimenpiteitä toteuttaessa on tärkeää pitää tarkasti huolta yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja henkilötietojen suojasta.

Hyötyjä paikkatietojen käytön tehostamisesta

Vastikään valmistuneessa selvityksessä[1)] tehtiin arvioita paikkatietojen käytön potentiaalisista hyödyistä eri ekosysteemeissä Suomessa. Mukana on myös arviot toteutettavana olevan julkisen hallinnon yhteisen Paikkatietoalustan osuudesta hyötyjen realisoinnissa. Tämä arvio kuvaa siis alustatalouden ja paikkatiedon ekosysteemin merkitystä paikkatietojen käytön edistämisessä.

Ekosysteemi	Biotalous	Rakennettu ympäristö	Terveys ja hyvinvointi	Liikenne
Ekosysteemin osuus Suomen BKT:stä (BKT=224 mrd. € v. 2017)	60 mrd. €, 27%	34 mrd. € 15%	21 mrd. € 9,4%	22 mrd. € 10%
Paikkatietojen käytön potentiaalinen taloudellinen hyöty euroissa ja tähän mennessä realisoitunut osuus %:a	**1,1 mrd. €/v** 19%	**5,6 mrd €/v** 13%	**255-500 M €/v** 15-30%	**1,9 mrd. €/v** 46%
Paikkatietoalustan osuus potentiaalisista hyödyistä	60 M €/v	327 M €/v	48 M €/v	56 M €/v

Arviot kuvaavat paikkatietojen mahdollistamien toimintojen potentiaalisia vuosittaisia hyötyjä, jotka ovat säästöjä toiminnoissa tai tuloja niistä.

Lähde [1)] Arvio paikkatietoja hyödyntävien palveluiden tuottamasta taloudellisesta hyödystä Suomessa ja Paikkatietoalustan mahdollistamien hyötyjen osuus kokonaisarvosta. Jaana Mäkelä, Luukas Raatikainen, Spatineo Oy, 31.8.2018.